

Prof. dr hab. Jan Barcz
ijbarcz@hotmail.com

Ocena
rozprawy doktorskiej Pana mgr Karola Janosia
„Republika Federalna Niemiec
wobec Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej”

1. W sprawie tematu rozprawy

Literatura naukowa odnosząca się zarówno do Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa UE oraz jej części – Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE, jak i do polityki bezpieczeństwa RFN (w tym w ramach WPBiO UE) jest bardzo obszerna. Słusznie więc, odwołując się we wstępie do rozprawy do najważniejszych publikacji, Doktorant uzasadnia wybór tematu, podkreślając, że zwłaszcza w polskiej literaturze naukowej brak jest opracowania monograficznego, które analizowałoby rolę RFN w rozwoju WPBiO UE, szczególnie ostatnich kilkunastu lat. Wyboru tematu rozprawy w rozumieniu generalnym, zwłaszcza w kontekście gruntownych zmian (*Zeitwende*) przeprowadzanych w jednym z głównych kierunków polityki zagranicznej RFN (*Ostpolitik*) po dokonaniu przez Rosję 24 lutego 2022 r. agresji na Ukrainę nie sposób więc kwestionować.

Doktorant zawiąza „ramy czasowe” analizy zawartej w rozprawie, koncentrując się na latach 2009-2017 (co do zasady, zawężenie takie powinno być pojawić się w podtytule rozprawy): przyjmuje jako cezurę – z jednej strony – wejście w życie 1 grudnia 2009 r. Traktatu z Lizbony (który wprowadził istotne reformy instytucjonalne m.in. we WPBiO UE), z drugiej zaś strony – podjęcie przez Radę UE 11 grudnia 2017 r. (po trudnej dyskusji) decyzji w sprawie „uruchomienia” stałej współpracy strukturalnej (PESCO) w ramach WPBiO. W końcu 2009 r. zmieniła się w RFN koalicja sprawująca rządy w latach 2009-2013 (CDU/CSU pozostała przy władzy, lecz jej uprzedniego partnera koalicyjnego – SPD, zastąpiła FDP). W latach 2013-2018 CDU/CSU nadal pozostawały przy władzy, przy czym jej partnerem koalicyjnym ponownie została SPD. Jest to o tyle istotne z punktu widzenia przedmiotu rozprawy, że jeden z istotnych elementów zawartej w niej analizy odnosi się do kwestii stabilności i kontynuacji w polityce bezpieczeństwa RFN. W badanym okresie można więc było brać pod uwagę różne konstelacje polityczne.

Zarazem jednak wskazane wyżej zawężenie „ram czasowych” może wzbudzać wątpliwości. Jeśli chodzi o rozwój instytucjonalny WPBiO UE, to ustanowiona ona została formalnie na mocy Traktatu z Amsterdamu (wszedł w życie 1 maja 1999 r.) oraz – na szczeblu operacyjnym – w decyzjach Rady Europejskiej podjętych w Kolonii (czerwiec 1999 r.) i w Helsinkach (grudzień 1999 r.). Następnie w pewnym zakresie rozwinięta na podstawie Traktatu z Nicei (wszedł w życie 1 lutego 2003 r.). Natomiast cały pakiet reform, który zawarty został w Traktacie z Lizbony, wynegocjowany został w latach 2003-2004 podczas prac nad Traktatem konstytucyjnym (który ostatecznie nie wszedł w życie). Dodać jeszcze do tego należy, że interwencja USA w Iraku w 2003 r. wywołała głęboki kryzys polityczny wśród państw członkowskich UE, który groził nawet fragmentacją WPBiO UE (zażegnany został przyjęciem pod koniec 2003 r. wspólnej strategii bezpieczeństwa UE - *Bezpieczna Europa w lepszym świecie*).

Zwracam na to uwagę, ponieważ w tym czasie precyzowało się nastawienie RFN do głównych kierunków rozwoju WPBiO UE, które było konsekwentnie rozwijane po wejściu w życie Traktatu z Lizbony 1 grudnia 2009 r. W tym okresie (do 2005 r.) rządy sprawowała w RFN koalicja zdominowana przez SPD. Rozszerzenie więc „ram czasowych” dawałoby więcej możliwości analizowania czynnika stabilności i kontynuacji w polityce bezpieczeństwa RFN. Również „z drugiej strony ram czasowych” – rozciągnięcie analizy do roku 2021 (zakończenie sprawowania władzy przez koalicję zdominowaną przez CDU/CSU, zakończenie „ery Merkel”), stwarzałoby lepszy punkt odniesienia dla oceny obecnych przemian w polityce bezpieczeństwa RFN, prowadzonej przez koalicję zdominowaną przez SPD. Zwłaszcza możliwe byłoby szersze odniesienie się do następstw Brexitu w odniesieniu do WPBiO UE oraz do obecnie zachodzących zmian w polityce bezpieczeństwa RFN (*Zeitwende*).

Niemniej mogą zaakceptować podejście Doktoranta do „ram czasowych” analizy zawartej w rozprawie, tym bardziej że naświetla on kontekst historyczny polityki bezpieczeństwa RFN (choć w mojej ocenie w odniesieniu do okresu 1999-2009 w zakresie niewystarczającym – o czym dalej).

2. Cel rozprawy i sformułowane tezy

Jako główny cel rozprawy Doktorant określa „przeanalizowanie aktywności RFN w ramach WPBiO w latach 2009-2017”, ze szczególnym zwróceniem uwagi na „poznanie głównych motywacji zaangażowania Niemiec w tym obszarze polityki UE, rozpoznanie głównych ich interesów i analizie głównych czynników sprzyjających i ograniczających ich aktywność w tym wymiarze współpracy państw członkowskich” (s. 14). Towarzyszy temu odpowiednie sprecyzowanie głównego problemu badawczego, nakierowanego na „znalezienie odpowiedzi na pytanie: co determinowało charakter aktywności RFN w ramach WPBiO w latach 2009-2017” (s. 14).

Tak sformułowanemu celowi rozprawy i głównemu problemowi badawczemu podporządkowane jest określenie tezy głównej (s. 16), koncentrującej się na weryfikacji dwóch czynników, które mają w sposób decydujący determinować aktywność RFN w ramach WPBiO w latach 2009-2017:

po pierwsze - dążenie do utrzymania równego dystansu w relacjach z Francją (głównym partnerem RFN w UE) oraz w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi (najważniejszym partnerem w dziedzinie bezpieczeństwa), w sytuacji, w której państwa te miały odmienne interesy w europejskiej polityce bezpieczeństwa;

po drugie – powściągliwy stosunek RFN do korzystania z sił zbrojnych jako instrumentu polityki bezpieczeństwa, określane przede wszystkim uwarunkowaniami historycznymi.

Niezależnie od tezy głównej Doktorant sformułował pięć tez szczegółowych, przy czym dwie z nich w zasadzie mieszczą się względnie konkretyzują tezę główną: teza czwarta – iż napięcia w „rolach” RFN, Francji i Stanów Zjednoczonych miały zasadniczy wpływ na aktywność RFN w ramach WPZiB; oraz teza piąta - stosowne do której doświadczenia historyczne determinowały powściągliwe podejście RFN do instrumentów militarnych.

Pozostałe natomiast tezy szczegółowe zakładały, że:

(teza pierwsza) mimo zmian w otoczeniu międzynarodowym rola RFN w analizowanym zakresie pozostawała stabilna (kontynuacja),

(teza druga) pewna modyfikacja ról międzynarodowych RFN nie zawsze przekładała się na zmianę charakteru jej aktywności w ramach WPBiO,

(teza trzecia) w analizowanym okresie występowały napięcia między rolami międzynarodowymi RFN oraz napięcie w ramach tych ról, co miało wpływ na charakter aktywności RFN w ramach WPBiO.

Mimo pewnych mankamentów tezę główną, uzupełnioną tezami szczegółowymi uznać można za odpowiedni punkt odniesienia dla przeprowadzonych przez Doktoranta badań. Do mankamentów zaliczyłbym może to, że w tezach powinien się pojawić problem powiązania między rolą udziału RFN w procesie integracji europejskiej a charakterem jej aktywności w ramach WPBiO (problem, który przewija się konsekwentnie w rozważaniach Doktoranta), oddziaływanie *Brexitu* (problem pojawiający się incydentalnie w rozprawie, a przecież Zjednoczone Królestwo b. wstrzeźliwie podchodziło do rozwoju WPZiB UE, w tym WPBiO) oraz następstwa (w dziedzinie WPBiO UE) aneksji Krymu przez Rosję (rok 2014).

Do zasadniczej kwestii – weryfikacji powyższych tez przez Doktoranta – odnoszę się w punkcie piątym recenzji.

3. Zastosowane metody badawcze

Doktorant stosuje w toku analizy zawartej w rozprawie z powodzeniem tradycyjne metody badawcze nauk społecznych (choć ich wyraźnie nie wymienia), takie jak metoda historyczna, metoda porównawcza, czy – w odniesieniu do analizy aspektów instytucjonalnych WPBiO – metoda dogmatyczno-prawna. Niemniej centralnym, metodologicznym punktem odniesienia dla Doktoranta w celu zbadania nastawienia i aktywności RFN w ramach WPBiO UE jest teoria ról międzynarodowych.

Doktorant precyzuje we wstępie na kilku stronach główne założenia metodologiczne swoich rozważań, wynikające z teorii ról międzynarodowych oraz etapy prowadzenia szczegółowej analizy, a dodatkowo w każdym z rozdziałów przypomina założenia metodologiczne, wynikające z teorii ról międzynarodowych. Poza tym Doktorant rozdział pierwszy (liczący około 30 stron) poświęcił szczegółowemu omówieniu źródeł i założeń tej teorii (w tym jej zastosowania do badania stosunków międzynarodowych).

Doceniam dążenie Doktoranta do objaśnienia i sprecyzowania założeń metodologicznych rozprawy, co zwłaszcza w przypadku rozpraw doktorskich jest ważne i cenione przez czytelników, zwłaszcza przez recenzentów. Niemniej nie przekonuje mnie odrębny rozdział poświęcony teorii ról międzynarodowych, która jest dobrze opisana w literaturze. Być może byłaby to materia na odrębny artykuł naukowy. Natomiast w przypadku rozprawy całkowicie wystarczające jest sprecyzowanie założeń metodologicznych oraz zasad zastosowania teorii ról międzynarodowych we wstępie do rozprawy (co Doktorant umiejętnie uczynił) i odesłanie do stosownej literatury naukowej odnoszącej się do teorii. Być może celowe byłoby poświęcenie kilku dodatkowych akapitów we wstępie o zastosowaniu i znaczeniu tej teorii w badaniach politologicznych w Niemczech, a zwłaszcza w Polsce (s. 37 i 38 rozdziału pierwszego), a niektóre inne wywody zawarte we wstępie może warto byłoby nieco rozwinąć.

W każdym razie Doktorant, przyjmując jako metodologiczny punkt odniesienia dla swoich badań teorię ról międzynarodowych, precyzuje, że teoria ta mieści się w nurcie badań konstruktywistycznych (wywodzących określenie interesów państwa z uwarunkowań kulturowych, doświadczeń historycznych, tożsamościowych). Wywodzące się stąd „koncepty ról międzynarodowych” państwa odwołują się do „oczekiwań zewnętrznych” (*alter part*), czyli oczekiwań innych uczestników środowiska międzynarodowego oraz „oczekiwań wewnętrznych” (*alter ego*) – te ostatnie formułowane są przez krajowych aktorów polityki zagranicznej w odwołaniu do wspólnie dzielonego systemu wartości, przy czym między tak zdefiniowanymi „rolami” mogą występować napięcia (mające charakter konfliktów w ramach danej roli i konfliktów między poszczególnymi rolami).

Doktorant starał się następnie podporządkować wywody w rozdziałach dotyczących nastawieniu RFN do polityki bezpieczeństwa względnie WPBiO UE temu generalnemu podziałowi („oczekiwania zewnętrzne” – „oczekiwania wewnętrzne”), poszukując sprecyzowania poszczególnych „ról” oraz ewentualnych napięć wewnątrz nich i między nimi.

W rozdziałach dotyczących analizy charakteru aktywności RFN w ramach WPBiO UE Doktorant zastosował podejście cztero-etapowe: po zidentyfikowaniu poszczególnych „ról” RFN (przy uwzględnieniu „oczekiwań” zewnętrznych i wewnętrznych) (etap pierwszy), badaniu poddał (etap drugi) zaangażowanie RFN w ramach WPBiO UE (cztery zasadnicze obszary: generalne nastawienia, udział w konkretnych inicjatywach, stanowisko wobec relacji między UE a NATO, zaangażowanie w „wymiar operacyjny” WPBiO UE) i odpowiednie dostosowana na szczeblu krajowym; trzecim etapem jest synteza wyników przeprowadzonych badań.

O ile w rozdziałach obejmujących analizę stosunku i zaangażowania RFN w ramach WPBiO (w rozdziale trzecim i piątym) wyniki zastosowania teorii ról międzynarodowych są interesujące (na najbardziej interesujące ustalenia Doktoranta wskazuję w punkcie piątym recenzji), to w pozostałym zakresie Doktorant miał wyraźne kłopoty w „strukturalnym” zastosowaniu tej teorii, co znalazło wyraz w strukturze pracy (abstrahując od sprawy rozdziału pierwszego, o czym wspomniano wyżej).

4. Struktura rozprawy

Rozprawa została podzielona przez Doktoranta na sześć rozdziałów, poprzedzonych dobrze napisanym wstępem (omówiono znaczenie problemu, będącego przedmiotem rozważań, aktualny kontekst międzynarodowy, w pewnym zakresie ewolucję WPBiO UE, określono cel rozprawy, jej tezy, założenia metodologiczne, strukturę i innowacyjny charakter na tle istniejącej literatury naukowej przedmiotu).

Kolejne rozdziały dotyczą: rozdział 1 (*Ramy teoretyczne i założenia metodologiczne*, 30 stron), rozdział 2 (*Założenia polityki zagranicznej RFN w latach 1949-2009*, 30 stron), rozdział 3 (*Koncepcje ról międzynarodowych RFN w latach 2009-2017*, ponad 60 stron), rozdział 4 (*RFN wobec europejskiej współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony w latach 1949-2009*, niecałe 20 stron), rozdział 5 (*RFN i WPBiO po wejściu w życie Traktatu z Lizbony (2009-2017)*, około 120 stron), rozdział 6 (*RFN wobec WPBiO w latach 2009-2017 w świetle koncepcji ról międzynarodowych*, około 20 stron), podsumowanie (4 strony).

Jak wspomniano wyżej Doktorant konsekwentnie stosuje założenia teorii gier międzynarodowych w rozdziałach trzecim (*Koncepcje ról międzynarodowych RFN w latach 2009-2017*) i piątym (*RFN i WPBiO po wejściu w życie Traktatu z Lizbony (2009-2017)*), natomiast nie przekonuje mnie podział analizy dotyczącej okresu 1949-2009 na dwa rozdziały: rozdział 2 (*Założenia polityki zagranicznej RFN w latach 1949-2009*) i rozdział 4 (*RFN wobec europejskiej współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony w latach 1949-2009*), „wciśnięty” między rozdziały trzeci i piąty, odnoszące się do okresu 2009-2017, a więc głównego obszaru badań będących przedmiotem rozprawy.

Uzasadnienie takiego umiejscowienia rozdziału czwartego widzi Doktorant w tym, że – jako synteza polityki RFN w okresie 1949-2009 w dziedzinie europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony - ma on stanowić rodzaj wprowadzenia do rozdziału piątego. Podział problematyki z okresu 1949-2009 (z podziałem na okres Republiki Bońskiej i Republiki Berlińskiej) na odrębne rozdziały, przedzielone rozdziałem trzecim (odnoszącym się do okresu 2009-2017) nie przekonuje i nie przyczynia się do przejrzystości toku wyводу. Również z merytorycznego punktu widzenia budzi zastrzeżenia, bowiem materia oczekiwań „wewnętrznych” (rozdział 2) i oczekiwań „zewnątrznych” (rozdział czwarty) mocno się zazębia (zwłaszcza w pierwszych latach Republiki Bońskiej).

Doktorant miał problemy nie tylko z przejrzystym podziałem materii między tak podzielone rozdziały - na przykład w odniesieniu do pierwszej połowy lat 50., gdy

podczas *Kampf um den Wehrbeitrag* kształtowały się podwaliny polityki bezpieczeństwa i obrony RFN, ale również w odniesieniu do kolejnych reform ustrojowych WE/UE (JAE, Traktat z Maastricht, Traktat z Amsterdamu, Traktat z Nicei, Traktat konstytucyjny, który przygotował reformę przeprowadzoną na mocy Traktatu z Lizbony). Chyba lepiej byłoby ująć tę problematykę w jednym rozdziale, podzielonym na dwa zasadnicze obszary (co Doktorant z powodzeniem czyni w rozdziale trzecim).

Do struktury rozprawy mam jeszcze jedną istotną uwagę (z implikacjami merytorycznymi). Temat rozprawy odnosi się do nastawienia RFN wobec Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE, natomiast w rozprawie nie omówiono w sposób spójny (przynajmniej w zarysie) głównych etapów rozwoju tej polityki UE (umieszczonej w ramach Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa UE), ewolucji jej systemu instytucjonalnego, jej zakresu przedmiotowego i specyfiki (Doktorant słusznie odnotowuje, że polityka ta zachowała w ramach UE do dnia dzisiejszego charakter „międzyrządowy”, tj. że dominujące znaczenie w jej kształtowaniu odgrywają nadal państwa członkowskie UE, przy mocnym ograniczeniu roli instytucji unijnych).

Odwołania do tych kwestii można znaleźć we wstępie do rozprawy oraz w poszczególnych rozdziałach (zwłaszcza trzecim i piątym), niemniej mają one charakter wrywkowy. Natomiast systematyczna analiza nastawienia RFN jest trudna do przeprowadzenia bez umieszczenia jej w kontekście kolejnych etapów ewolucji ustrojowej WPZiB i w tych ramach WPBiO (zwłaszcza kolejnych traktatów rewizyjnych), tym bardziej że RFN odgrywała i odgrywa w dyskusjach nad tymi sprawami wiodącą rolę. Doktorant miał w tym przypadku dwa wyjścia: albo we wstępie do rozprawy poświęcić WPBiO UE więcej miejsca, albo rozpocząć rozprawę związłym rozdziałem nt. WPBiO UE (preferowałbym to drugie rozwiązanie).

W związku z powyższą uwagą prosiłbym Doktoranta, aby ustosunkowując się podczas obrony do recenzji przedstawił zwięźle poszczególne etapy rozwoju WPBiO (zwłaszcza w kontekście traktatów rewizyjnych – TA, TN, Traktatu konstytucyjnego i TL) i wskazał na rolę, jaką w przyjęciu stosownych ustaleń odegrała RFN.

O warsztacie naukowym Doktoranta dobrze świadczy to, że poszczególne rozdziały poprzedził wprowadzeniami, objaśniającym przedmiot i szczegóły metodologiczne charakterystyczne dla danego rozdziału (choć powinny one zostać wyraźnie nazwane jako „uwagi wprowadzające”). Rozdziały – co istotne – kończą się konkluzjami: niemniej i w tym przypadku można byłoby oczekiwać więcej pieczołowitości – dodatkowe „podsumowania” pojawiają się w różnych miejscach w rozdziałach, często w konkluzjach końcowych pojawiają się kolejne podsumowania.

O pewnych „strukturalnych” trudnościach, jakie miał Doktorant w toku konstruowania rozprawy, świadczą również rozpiętości w objętości rozdziałów – od około 20 stron rozdział czwarty do około 120 stron rozdział piąty.

Zastanawiam się również nad rozdziałem szóstym, który nosi tytuł bardzo podobny do tytułu całej rozprawy. W istocie rozdział ten zawiera interesujące wnioski (Doktorant nazywa je syntezą), wynikające z analizy zawartej w rozprawie.

Nie jest to rozdział obszerny (niecałe 20 stron) i z powodzeniem mógłby być nazwany „podsumowaniem” (tym bardziej że kilkustronicowe „Podsumowanie” kończące rozprawę, powtarza jedynie w sposób ogólny główne elementy rozdziału szóstego.

5. Weryfikacja tez rozprawy

Jak wspomniano wyżej, rozdział szósty rozprawy stanowi rodzaj syntezy przeprowadzonej wcześniej analizy (konkluzje rozprawy). Można byłoby oczekiwać, że Doktorant w tym rozdziale odniesie się do weryfikacji tez sformułowanych na wstępie. Z tego punktu widzenia nie całkiem jasna jest konstrukcja rozdziału, ponieważ składa się on z dwóch części: pierwszej – zatytułowanej „Aktywność RFN w ramach WPBiO na tle koncepcji ról międzynarodowych w czasie rządów koalicji CDU/CSU–FDP i CDU/CSU - SPD”(s. 301 i nast.) (z podziałem na „Wymiar koncepcyjno-instytucjonalny WPBiO”, „Relacje i współpraca między NATO i UE”, „Wymiar operacyjny WPBiO”, „Dostosowania do WPZiB na poziomie wewnątrz krajowym”) i drugiej – „Konkluzji” (s. 318 i nast.).

W każdym razie, przy uważnej lekturze, można stwierdzić, że Doktorant ustosunkowuje się w tej części do tezy głównej rozprawy (s. 16) oraz do tez szczegółowych (s. 17), a zaprezentowana w rozdziale szóstym „synteza” wskazuje na ich wystarczającą i interesującą weryfikację.

Jeśli chodzi o tezę główną, zakładającą, iż dwa czynniki w sposób decydujący determinowały aktywność RFN w ramach WPBiO UE w latach 2009-2017:

po pierwsze - dążenie do utrzymania równego dystansu w relacjach z Francją (głównym partnerem RFN w UE) oraz w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi (najważniejszym partnerem w dziedzinie bezpieczeństwa), w sytuacji, w której państwa te miały odmienne interesy w europejskiej polityce bezpieczeństwa;

po drugie – powściągliwy stosunek RFN do korzystania z sił zbrojnych jako instrumentu polityki bezpieczeństwa, określane przede wszystkim uwarunkowaniami historycznymi,

to została ona porządnie zweryfikowana przede wszystkim w rozdziałach trzecim i piątym. Sumując, w rozdziale szóstym Doktorant stwierdza: „Dysonans między rolami w UE oraz rolami bliskiego partnera Francji i bliskiego partnera (w polityce bezpieczeństwa) USA oraz lojalnego członka i partnera NATO, miał odzwierciedlenie w stanowisku i działaniach Niemiec dotyczących procesu refleksji strategicznej nad kierunkiem rozwoju WPBiO oraz jej instytucjonalnej rozbudowy (...) Z kolei zachodzące napięcia między rolą zwolennika instrumentów cywilnych i państwa świadomego swojej odpowiedzialności (...) oddziaływał na charakter partycypacji RFN w działaniach operacyjnych podejmowanych przez UE w obszarze polityki bezpieczeństwa, a także na proces dostosowań wewnątrz krajowych do aktywności w ramach WPBiO” (s. 321).

Również tezy szczegółowe poddane zostały w rozdziałach od drugiego do piątego przekonująco weryfikacji, przy czym – jak już wspomniano – tezy czwarta i piąta „mieściły się” w ramach weryfikacji tezy głównej.

Jeśli chodzi o pozostałe tezy szczegółowe, to mogę stwierdzić, że teza pierwsza, zakładająca stabilność i kontynuację polityki RFN w dziedzinie polityki bezpieczeństwa, w tym WPBiO UE została interesująco i solidnie zweryfikowana – uwzględniając okres Republiki Bońskiej i Republiki Berlińskiej, w tym naturalnie okres 2009-2017, będący głównym przedmiotem analizy. Jest to o tyle istotne i interesujące, że w tym czasie rządy w RFN sprawowały koalicje w różnym składzie (choć jak wspominałem, wnioski byłyby bardziej interesujące w przypadku poszerzenia „ram czasowych” analizy zawartej w rozprawie).

Weryfikacja powyższej tezy „przekłada” się na potwierdzenie założenia, iż modyfikacje ról międzynarodowych RFN nie zawsze powodowały zmianę charakteru jej aktywności w ramach WPBiO (teza druga), oraz iż występujące napięcia między rolami międzynarodowymi RFN oraz napięcie w ramach tych ról miały tylko pewien wpływ na charakter aktywności RFN w ramach WPBiO (teza trzecia). W odniesieniu do napięć występujących między „rolami” RFN wyrażającymi się w silnym zaangażowaniu RFN w ramach WPBiO UE, bliskiego partnera Francji i bliskiego partnera USA, Doktorant potwierdza, iż RFN radziła sobie z tym napięciami w ten sposób, iż „podobnie jak miało to miejsce w czasach Republiki Bońskiej” raczej ignorowała je, stosując taktykę „zarówno, jak i” (s. 319).

Jak wspominałem, za pewien mankament uważam, że Doktorant nie ujął w tezach (oraz bardziej szczegółowo nie ustosunkował się w tekście rozprawy) do wpływu *Brexitu* na rozwój WPBiO UE oraz do miejsce tego problemu w polityce bezpieczeństwa RFN. Wszak układ w czworokącie – USA-ZK-Francja-RFN (nie tylko w trójkącie USA-Francja-RFN) miał (i ma) istotne znaczenie w dziedzinie polityki bezpieczeństwa europejskiego, w tym w ramach WPBiO UE. Doktorant słusznie odnotowuje (s. 303), że wspólne inicjatywy niemiecko-francuskie podejmowane po roku 2016 miały ograniczyć obawy związane z wyjściem Zjednoczonego Królestwa z UE.

Chciałbym w związku z tym poprosić Doktoranta, aby ustosunkowując się podczas obrony do recenzji, odniósł się szerzej (uwzględniając doświadczenia związane ze sfinalizowanym w 2020 r. wystąpieniem Zjednoczonego Królestwa z UE) do następstw *Brexitu* w dziedzinie WPBiO UE oraz percepcji tego problemu w polityce bezpieczeństwa RFN.

6. Technika pisania, dokumentacja i bibliografia

Rozprawa napisana jest językiem poprawnym i przejrzystym. Zdarzają się incydentalnie potknięcia stylistyczne i literówki oraz pewna niefrasobliwość terminologiczna.

Doktorant wykorzystał generalnie dobrze dobraną literaturę naukową, również zakres dokumentacji jest prawidłowy. Niemniej sam sposób sporządzenia bibliografii może budzić zastrzeżenia. Nie chodzi w tym przypadku jedynie o to, że lepiej byłoby tradycyjnie rozpocząć wykaz bibliografii od wykazu monografii i artykułów naukowych.

Przed wszystkim podział powoływanej dokumentacji jest zbyt generalny i - tym samym - mało przejrzysty. Pierwszy śródtytuł (Dokumenty i materiały organizacji międzynarodowych) lepiej byłoby podzielić na dokumenty WE/UE i dokumenty NATO, a w tym pierwszym przypadku podzielić je wyraźnie na dokumenty Rady Europejskiej, Rady, Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego; należałoby również wyodrębnić unijne akty prawne (liczne decyzje WPZiB) oraz umowy międzynarodowe (*nota bene*, nieprawidłowo powoływane są teksty jednolite traktatów stanowiących obecnie podstawę Unii Europejskiej - TUE i TFUE; aktualny tekst jednolity pochodzi nie z 2010 lecz z 2016 r. - Dz. Urz. UE 2016 C 202). W drugim śródtytule (Dokumenty i materiały rządowe oraz parlamentów krajowych) znaleźć można różne wielostronne dokumenty międzynarodowe (lepiej byłoby wyodrębnić je pod śródtytułem „Inne dokumenty”). Niezależnie do tego bardziej przejrzysty byłby podział na dokumenty BT, dokumenty rządu federalnego. Dokumentów landtagów (parlamentów krajowych?) nie odnotowałem, natomiast jest jeden dokumentów z polskiego Sejmu.

4. Wniosek końcowy

Recenzowana rozprawy wykazuje istotne mankamenty konstrukcyjne, można mieć również zastrzeżenia co do „ram czasowych” przeprowadzonej analizy oraz niedostatecznego uwzględnienia istotnych problemów. Niemniej pozytywnie oceniam wywody Doktoranta zawarte w głównych częściach rozprawy, odnoszące się do weryfikacji sformułowanych tez.

Przeważa to na rzecz stwierdzenia, iż rozprawa Pana mgr Karola Janosia - **„Republika Federalna Niemiec wobec Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej”** - odpowiada wymaganiom określonym w art. 13 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r., poz. 1789 z późn. zm.).

Wnoszę zatem do Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Polityce i Administracji SGH o przyjęcie rozprawy doktorskiej mgr Karola Janosia i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Piaseczno, dnia 5 września 2023 r.

